

AMTSPROVST BENDIX

Ved Pastor HENR. LAURSEN, Vestervig.

PEDER CHRISTIAN BENDIX var født i Viborg 18. Maj 1775, Søn af Parykmager Peder Bendix og Hustru Elisabeth Cathrine Olesdatter Neerland, Student fra Viborg 1792, efter anden Eksamen 1793 nogle Aar Huslærer i Thisted for Sognepræst Carstensens Børn, teologisk Kandidat i Marts 1798 og 28. September samme Aar udnævnt til Sognepræst for Højbjerg-Elsborg ved Viborg. Men en Maaned senere, inden han endnu var ordineret og havde tiltraadt dette Embede, blev han 29. Oktober af Krigsassessor Christian de Moldrup til Stamhuset Westervig, der havde *jus patronatus*, kaldet til Sognepræst for Vestervig og Agger, hvorpaa han under 8. Februar 1799 fik kongelig Konfirmation og Stadfæstelse. I en Menneskealder var han saa Præst i Vestervig, fra 1812 tillige Amtsprovst for Thisted Amts søndre Distrikt, indtil sin Død den 12. November 1833. Den 9. Januar 1799 havde han ægtet Jomfru Abelone Cathrine Jørgensen, Datter af Proprietær Hans Henrik Jørgensen, Strandetgaard i Ørum, Fjends Herred, og Hustru Regine Christiane Jacobsdatter Lerche. Hun overlevede Bendix og blev boende i Vestervig Præstegaard til sin Død den 19. Februar 1838.

Hvad her skal gives, er kun enkelte spredte Træk til Bendix' Karakteristik. Forhaabentlig vil de dog give et nogenlunde samlet Billede af hans Personlighed.

Evangelisk christelig Psalmebog.

Evangelisk christelig Psalmebog, som tit har maattet høre, at den hverken var evangelisk eller kristelig, udkom 1798, og 1800 tillodes dens Indførelse overalt, hvor Præst og Menighed var enig derom. Paa Øerne vandt den hurtig Indgang, men i Jylland mødte den mange Steder Modstand, især i de vakte Kredse, og adskillige Steder kom det til uhyggelige Optrin ved Gudstjenesten i

Kirkerne, idet Degnen sang af de ny Salmer, Menigheden af de gamle, og de to Parter efter Evne søgte at overdøve hinanden. Sejgest var Modstanden i Aalborg Stift, i henvend Halvdelen af Menighederne blev den aldrig indført, man holdt fast ved Kingos Salmebog, indtil den i Halvtredserne afløstes af Roskilde Konvents. Som ægte Barn af "Oplysningstiden" var Bendix ivrig stemt for den ny Salmebog, og han indførte den i Vestervig i Slutningen af Aaret 1803. De modstridende Oplysninger, denne Sags Akter giver, synes kun at kunne forliges ved at antage, at han forinden har ladet foretage en Afstemning, ved hvilken Flertallet af de stemmegivende har erklæret sig for den ny Salmebog, men at dette Flertal kun har været et Mindretal af hele Menigheden. I hvert Fald rejste der sig, endnu inden Salmebogen var taget i Brug, en kraftig Opposition imod den.

I Januar 1804 modtog Det Kongelige Danske Kancelli fra "samtlige Gaardmænd og Beboere i Westervig Sogn" en Besværing over, at de af deres Sognepræst var paalagt at bruge den ny evangeliske christelige Psalmebog, og da denne Bog var dem ukendt, anholdt de om, at de maatte bestandig bruge og benytte sig af den dem bekendte gamle Psalmebog.

Samtidig dermed indkom til Kancelliet en underdanigst Forestilling fra Sognepræst Bendix, hvori han androg, at han efter de fleste Sognemænds dertil givne Samtykke havde indført den ny Psalmebog i sin Menighed, men at en Mand i Sognet, Peder Christensen Holm i Oxenbøl, paatog sig, i Ugen før den bemeldte Psalmebog skulde indføres, at ride omkring til hvert Sted i Sognet og tilvarsle enhver, at man næste Søndag ej skulde komme med de ny Psalmebøger, da det kun var Præste-Paafund og ej Kongens Villie. Om Søndagen fremstillede fire Mænd sig øverst i Kirken, som af bemeldte Holm

dertil skal have været bestilt, og istemmede med det højeste Skraal de gamle Psalmer, hvorved al Orden og Andagt blev spildt. – Men da den ny Psalmebog af de fleste bedre tænkende i Menigheden er antagen, og man vel igen har holdt op med denne Uorden, uagtet den flere Søndage derefter har været brugt, men der ikke desto mindre ytres om, at det ikke er Kongens Villie, forespørger Hr. Bendix, om den skal nedlægges og den gamle igen indføres, og anholder om, at Peder Christensen Holm, der paa en oprørisk Maade har stiftet Parti imod Psalmebogens Indførelse, maa vorde justitialiter tiltalt.

Forinden videre foretoges i Anledning af disse Henvendelser, anmodede Kancelliet under 27. Januar tjenstlig Biskop Studsgaard i Aalborg om ”behageligen at ville foranstalte indsendt de Oplysninger, som maatte have om, at Pluraliteten af Huusfædre have bifaldet den ommeldte nye Psalmebogs Indførelse i Westervig Meenighed”. Biskoppen anmodede saa Herredsprovsten, Pastor Chr. Gierløff i Hvidbjerg, om snarest at forskaffe og tilstille ham de begærte Oplysninger; kunde fornøden Vished om, hvad Flertallet af Husfædre ønskede eller bifaldt angaaende den ny Salmebogs Indførelse, ikke tilvejebringes paa anden Maade, skulde han holde en skriftlig Forretning derom i Sognefolkets Nærværelse. Provsten meddelte saa Bendix, at han til ”denne ubehagelige Forretning” havde bestemt den 28. Februar. ”Imidlertid, da jeg vel kan tænke, at det maa være ubehageligt for Deres Gode Kieriste at faa Stuerne tilsølede ved saa mange Mennsker, saa har jeg besluttet at holde denne Forretning i Westervig Degne-Skole, hvorfor De og vilde behage at tilvare Molderup at afsige Børnene paa denne Dag. Fornødent bliver det, at De Søndagen forud tilvarer af Prædikestolen: At alle Huusfædre af Sognet, saavel Gaardmænd som Boels- og Huusmænd, møder den 28 Februarii om Formiddagen Klokken 9 i Westervig Degne-Skole, for at angive for mig, enten de ønsker den nye Evangeliske christelige Psalmebog anskaffet ved den Offentlige Gudstjeneste, eller ikke”.

Om Forretningens Udfald indberettede Provsten: Ved den foranstaltede Sammenkaldelse stemte 108 Husfædre imod Bogens Indførelse, men 43 af dem har forhen tegnet sig for samme, følgelig maa de ved Modpartiet, især ved fire Mænd og iblandt disse fornemmelig ved Peder Holm, være bleven overtalte til at forandre deres Mening. Disse maa da efter deres først givne Betænkning regnes som samtykkende, og naar hermed sammenregnes 97 Husbeboere og Gaardfolk, som ikke mødte ved ommeldte Sammenkaldelse og altsaa blive at anse som samtykkende, ansættes de samtykkendes Antal til 140, hvorimod Antallet af dem, der ikke nogensinde har samtykt eller begært Bogen indført, ansættes til 65.

Efter at have modtaget disse ”Oplysninger”, resolverede Kancelliet den 31. Marts, at den ny Salmebog, som engang er indført i Menigheden, bør forblive ved den offentlige Gudstjeneste, efter at Sognefolkene engang, og de fleste og bedste endnu ere enige (!) i dens Antagelse, efter at 400 Eksemplarer er skænkede¹⁾ til Sognet.

Bendix’ Krav om retslig Tiltale mod Peder Holm har Kancelliet altsaa dog ikke fundet Anledning til at imødekomme, skønt Biskoppen kraftigt havde støttet det og indstillet, at den oprørske Modsættelse og den derved foraarsagede Forargelse for Menigheden maatte justitialiter undersøges til Afstraffelse, da Sognepræsten ellers vilde lide paa sin Agtelse.

Peder Holm og hans Meningsfæller, som jo ikke vidste om Provstens Manøvrer med Stemmetallene, kunde begribeligvis ikke fatte, at 108 Stemmer imod og ingen for kunde give som Resultat et Flertal for den ny Salmebog, og da Kancelliets Afgørelse blev dem meddelt, kunde de umulig tro, at Kancelliet virkelig havde resolveret saaledes; der maatte stikke Svig under, man vilde aabenbart føre dem bag Lyset. Fire af dem indgav da ”paa egne og næsten det hele Sogns Vegne” i Sommeren 1804 et nyt Andragende, hvori de gav Udtryk for deres Tvivl om, at en virkelig Kancelliresolution befalede dem at beholde den ny Salmebog, og anholdt om, at det maatte paalægges Provst Gierløff at give dem Genparter saavel af Kancelliets Resolution som af det af Provsten holdte Forhør angaaende, hvo der vilde imodtage den ny Salmebog, samt at det maatte tillades dem ved Tingsvidne at oplyse, at næsten ingen af dem havde antaget bemeldte Bog.

I sin Erklæring udtalte Biskoppen med Henviisning til Sognepræstens og Herredsprovstens Ytringer i Sagen, at det var godtgjort, at Beskyldningerne var ugrundede; Klagerne havde selv læst en Kopi af Kancelliets Resolution; den ansøgte Tingsvidneførelse vilde kun bane Vej til Uenighed mellem Præsten og Sognefolket; han ansaa Klagen for et Værk af halsstarrig Modsigelseslyst og ikke Bønhørelse værd, saa meget mindre, som Afskaffelse af Bogen, nu da den var begyndt, vilde foraarsage Modstand paa flere Steder. Kancelliet fulgte Biskoppens Indstilling og tilskrev ham 13. Oktober 1804: ”Foranlediget af den fra Niels Lauritzen Randrup med fleere af Westervig Sogns Beboere hertil paa nye indkomne Besværing over den nye Psalmebogs Indførelse i fornævnte Meenighed med videre skulde man efter at have modtaget Deres Høyærværdigheds Erklæring af 18de September sidstleden, med Bielag, herved tjenstlig melde, for behageligen at bekendtgjøre Vedkommende, at det uden nogen Forandring vil have sit Forblivende ved Cancelliets Resolution af 31te Martii 1804”.

Endnu en Gang ulejlige Vestervig Sogns Beboere Kancelliet med en fornyet Ansøgning og Besværing angaaende den ny Salmebogs Indførelse i deres Kirke, men saa brast ogsaa det høje Raads Taalmodighed, nu skulde det have en Ende. Det var vel for at afværge enhver Mistanke, at Svaret denne Gang blev sendt gennem Amtmanden, som i April 1805 fik Ordre til at tilkendegive Supplikanterne, at det uden Forandring skulde have sit Forblivende ved Resolution af 31. Marts 1804, samt at om de indgav ny Ansøgninger i denne Henseende, vilde de blive henlagt uden Besvarelse.

Saa maatte de give op.

Aggerboernes Gavebrev.

Vi underskrevne Beboere af Agger Sogn, Refs Herred, Thisted Amt, kjendes herved og vitterliggjøre, at vi - for

¹ uden Tvivl af Bendix.

os selv og vore Efterkommere - have indvilliget og tilstaaet vor kjære Sognepræst, Amtsprovst Peter Christian Bendix, og hans Efterkommere i Embedet | i Betragtning af den ringe Indkomst, Præsten har af det fattige Sogn | at, naar nogen Stranding for Agger Sogns Forstrand indtræffer, ved hvilken Agger Sogns Beboere, være sig een eller flere Byer, bruges til at bjerge, og ellers ved hver anden Lejlighed, naar dødt Skib eller noget, af hvad Navn nævnes kan, Løst inddriver, at han og efterkommende Præster i Embedet da maa være berettigede til at kræve og nyde i heel Bjergningslod, lige med hver af de Bjergende, hvilket Lod beregnes og betales den værende Sognepræst af Forbjergeren eller den, som Regnskabet fører, til samme Tid de Bjergende, der forrette Arbejdet, erholde deres Lodder betalte - og det uden Afkort i nogen Maade.

At denne Bestemmelse kan vorde en ufravigelig Regel nu og i al Eftertiden, overdrages det nuværende Sognepræst at faa Samme allernaadigst confirmeret.

Dets til Bekræftelse med vore Navnes Underskrift og hostrykte Forseglinger.

Røn, Toft, Øster Agger, Wester Agger, Nør Aalum, Sønder Aalum 1814 18 Maj.

Dokumentet, som er underskrevet af vistnok samtlige Beboere i Agger Sogn, i alt 80, med Sognefoged Lars Knudsen i Spidsen, er affattet og egenhændig skrevet af Amtsprovsten selv. Naar han skriver ”vor kjære Sognepræst”, var det virkelig Udtryk for Aggerboernes Følelser overfor ham; som det siden skal berøres, havde de ogsaa al god Grund til at være ham taknemlige; i Vestervig Sogn var han, i alt Fald af dem, som følte Byrden af de store Udgifter, han krævede til Skole- og Fattigvæsen, mere respekteret end just elsket.

Gavebrevet blev i 1815 af Bendix indsendt til kongelig Stadfæstelse, men som det efter Sagens Natur var at vente, saa Kancelliet sig ikke i Stand til at meddele Konfirmation.

Gavmildhed og Hjælpsomhed.

Amtsprovst Bendix var en god Mand. Hvor utrættelig han med store personlige Ofre Gang efter Gang kom sin Hustrus Stiffader, Anton Frants Just, Udgiveren af ”Viborg Samler”, til Hjælp, er der fortalt om andetsteds²). Men hans Godvillie og Gavmildhed strakte sig ud over hans Families og nærmestes Kreds, alle nødlidende fandt hos ham et aabent Hjerte og en aaben Haand. Ved Gavebrev af 28. Januar 1814 skænkede han ogsaa en Gaard i Tygstrup, dels til Lindahlsminde Skole, dels ”til Bopæl og Brug for en i Westervig og Agger Distrikt ufortøvet ansættende Gjordemoder”. Begyndelsen af Gavebrevet lyder: ”Med dyb Følelse af Tak til den Algede, der saa kjerligen har sørgt for mig fra min Ungdom af, med fast Tillid, at hans Forsyn ogsaa i Fremtiden vil antage sig min talrige Familie, og endelig i Erkjendtlighed for alt det Gode, jeg i 15 Aar, som Præst her paa Stedet, har oppebaaret og dagligen oppebærer af mine velvillige Sognefolk, har jeg besluttet at give, ligesom jeg og hermed - paa denne vor elskede Konges

Fødselsdag - skjænker, giver og aldeles afhænder fra mig og mine Arvinger, til Bedste for det Offentlige i Westervig Sogn, den mig tilhørende Gaard, beliggende i Tygstrup Bye, Westervig Sogn, staaende for contr. Hkorn 3 Td. 1 Skp. 1 Fk. $\frac{1}{6}$ alb., saaledes som jeg dem selv eier og besidder efter Skjøde af 18 Junij 1810.”

Mange trængende og lidende Mennesker hjalp han i Aarenes Løb til at faa Understøttelse. Hans Bønskrifter til Kongen for Agger Sogns fattige Fiskerbefolkning rørte Landsfaderens Hjerte og besvaredes med store Gaver i Korn og Penge. Han var i Stand til at vække Medfølelse for de ulykkelige, hvis Sag han talte, fordi han selv var besjælet af en inderlig Medfølelse med dem. Eksempelvis kan anføres hans Ansøgning til Stiftsøvrigheden den 19. December 1817:

Anne Pedersdatter af Stauersbøl, Vestervig Sogn, 22 Aar gammel, havde sidst afvigte Sommer, da hun under Vejarbejdet kom Fylding paa en Vogn, den sørgelige Skæbne, at Grusbanken skred ned og begravede hende under sig. Saaledes laa hun flere Timer, og da hun endelig blev gravet ud og Lægen kom, fandtes det ene Kraveben knust, Brystet indtrykt og det højre Laar i Stykker, foruden andre betydelige Kontusioner. Vel er Benbruddet nu lægt, men dog kan hun ej flytte Fødderne eller gaa. Hun maa bæres fra et Sted til et andet. Hendes Forfatning er saaledes højst beklagelig, da hun fra en blomstrende sund og rask Pige er - i saa ung Alder - bleven Krøbling og har for hele sin Levetid tabt Helbred og Førlighed. - Forhen var hun - den ældste af 10 Børn - en umistelig Hjælp i Forældrenes Hus og Barnepige for de yngre Søskende. Hendes Fader døde for nogle Aar siden, hun fik Stedfader; hendes Moder døde for to Aar siden, hun fik Stedmoder; dog forlod hun ej sine 9 smaa Søskende og det fædrene Hus, hvor Armodes tunge Byrde, formedelst de mange Børn og en stor Gælds Forrentning, stedse blev føleligere og mere trykkende. Den daglige Nød bandt den gode Pige til Hjemmet og de smaa Søskende, hvilke hun havde været en Moder. Ak, at hun nu skulde blive et Offer for sit fromme tro Sind! Den inderligste Medlidenhed føler jeg med hendes Skæbne, og denne bedrøver mig saa meget mere, som den ej kan overvindes eller forvindes. Det er derfor, jeg - med uindskrænket Tillid til Stiftsøvrighedens Barmhjertighed mod den uden Skyld ulykkelige - underdanigst ansøger, at bemeldte Anne Pedersdatter naadigst maatte tillægges en aarlig Hjælp af Aalborg Hospital, da vist ikke findes nogen værdigere eller mere trængende til offentlig Understøttelse.

Det behøver næppe at tilføjes, at Ansøgningen blev bevilget.

Toftboernes Flytning.

Under Stormfloden den 3. og 4. Februar 1825 overskyllede Havet den lille By Toft paa Aggertangen, som beboedes af 4 Fiskerfamilier, tilsammen 24 Personer. Floden kom saa hastig og voldsomt, at de ikke kunde redde sig ved Flugt, og da Vandet trængte ind i deres Huse, maatte de søge Tilflugt paa Lofterne, hvor de i ængstelig Spænding tilbragte mere end et Døgn, indtil det blev muligt at bringe dem Hjælp.

² Jydske Samlinger 3. R. IV. 265 ff.

Den 25. Februar skrev Amtmand Faye til konst. Herredsfoged Ostenfeldt: Da Toft Bys Beboere ere udsatte for Livsfare hver Dag de opholde sig i deres forrige Vaaninger, eftersom en ny paakommende Storm fra Vesten sandsynligvis vil bortskylle deres Huse tilligemed dem selv, saa skulde jeg tjenstligst anmode Deres Velædelhed om at sammentræde med Vestervig Sogns Fattigkommission for at overlægge, paa hvilket Sted deres Huse kunne henflyttes, saaledes at de som Fiskere fremdeles kunne beholde deres Næringsvej. Imidlertid skal jeg bestræbe mig for gennem Regeringen at forskaffe disse ulykkelige Familier nogen Hjælp til deres Huses Bortflyttelse. At Undersøgelsen sker øjeblikkeligen, fordrer Sagens Omstændigheder og saa mange Menneskers Betryggelse mod Livsfare.

Den 24. Marts sammentraadte saa Ostenfeldt og Fattigkommissionen for at overveje, hvad der skulde gøres. Toft Bys Beboere, Poul Madsen, Gravers Pedersen, Niels Nabe og Mikkel Josephsen, var tilkaldt og alle mødt. Deres Forklaring gik ud paa, at de muligen vel kunde uden tilsyneladende Fare forblive endnu nogle Maaneder boende der, hvor de var; men inden næste Vinter var de nødsagede til at faa deres Huse flyttede, dog vidste de endnu ej hvorhen og kunde ej heller tage nogen fast Beslutning desangaaende, da de var aldeles fattige og hverken havde Raad til selv at købe Ejendom andetsteds eller til at flytte deres Huse, forinden de erfarede, om nogen klækkelig offentlig Understøttelse blev dem til Del. Indtil da vidste de ingen Udvej og maatte overlade alt til Guds og gode Menneskers Forsorg. - Bendix, som altid havde Skolevæsenets Tarv for Øje, tog det Løfte af dem, at de, hvis de blev flyttede, vilde overlade deres Jord paa Toft til Skolen paa Røn. I øvrigt mente Kommissionen foreløbig ikke at kunne udrette andet for Toftboerne end forsøge at "ophøre" passende Byggested for dem.

Et passende Sted fandt man i Jestrup, Lyngs Sogn paa Thyholm, og da der af Kollekten til de vandlidte tilfaldt Agger Sogn 3563 Rdl. 3 Mk. rede Sølv, blev de fire Toftboere satte i Stand til at købe sig Jordejendomme dér, og i September 1825 flyttede de deres Huse dertil.

Men dermed er Historien endnu ikke til Ende, den har et Efterspil. Den 27. December 1826 sendte de Amtmand Faye følgende Skrivelse:

Vi fire underdanigste forflyttede Toftboere, som af Havets Oversvømmelse er fordrevne fra vort Fødested og har faaet Bopæl igen i Jestrup paa Thyholm, vi takker Hs. Højvelbaarenhed i største Ydmyghed for den store Naade og beviste Godhed, som Hs. Højædelhed ytrede imod os til vort Bortflyttelse, nu har vi faaet vores Huse opført igen, men ak, nu maa vi desværre beklage, at Skæbnen er tung for os, thi det, som vi havde, har vi tilsat i vor Huses Opførelse, saa vi er i største Fattigdom, og det ser vanskelig ud for os, thi vores lille Avl mislykkedes, og Aalefiskeriet, som vi haabede at skulle have udredet os af vor Trængsel, mislykkedes saa slet, at vi ikke fortjente det som Redskabet havde kost og langt mindre til vort Ophold, hvorfor vi nu er højst trængende, thi Kornet er i høj Pris og vi kan ikke fortjene noget dertil.

Saa fordriste vi os nu til i største Ydmyghed at anmode høj velbaarne Amtmand om at faa noget af den Hjælp, som hans Kongelige Majestæt har skænket til

Agger Sogn³), da vi nu er i lige Forfatning og har stor Trang dertil lige saa vel som de, saa tror vi, at Højædle Amtmand, som før har hjulpet os i vor Trang, vil vist ogsaa hjælpe os til, om det er muligt, at faa noget deraf.

Saa vover vi ogsaa at udbede hos Højvelbaarne Amtmand, om det ikke er mulig, at vi kan faa og beholde det Mark og Ejendom, som er tilbage af det, som vi flyttede fra, det som Hr. Amtsprovst benytter sig af og har taget til Røn Skole. Thi vi har købt og betalt det og har Skøde derpaa, saa tror vi ikke, at Amtsprovsten eller Skolen kan tilegne sig det, og tilligemed synes vi ikke, at Skolen har saa meget Mark behov, og der er mange af vore Paarørende, som trænger haardt dertil, og det kunde være os en stor Baade, om vi selv kan faa Magt over det og gøre os det til Tjeneste paa hvad Maade vi kan, hvortil vi udbede os Hs. Højvelbaarenheds naadigste Bistand.

Skrivelsen blev sendt til Fattigkommissionens Betænkning, og Bendix erklærede 8. Februar 1827 paa Kommissionens Vegne:

Det er noksom bekendt, at bemeldte fire Toft Bys forrige Beboere ej alene forlods udbetaltes af offentlig Gave den Summa, der behøvedes til Indkøb af Jordejendom - efter deres eget Ønske - paa Thyholm, men endog ved Øvrighedens gode Foranstaltning tilstodes Sognehjælp til deres Indbos og Husbygning-Materialiers Transport, saa at de erholdte i sin Tid dertil al den Understøttelse, de behøvede og gives kunde.

Det vilde derfor sætte Kommissionen i Forundring, at de nu atter trygle og overhænge, dersom vi ej kendte disse Menneskers Unøjsomhed.

At de endnu skulle anses som hørende til Agger Sogn og nyde Del i den dette Sogns Trængende tilstaaede Kongelige Gave, formene vi ikke, da de høre til et andet, fraliggende Sogn, og da deres Trang og Vanheld ved Fiskeriet sidste Sommer er fælles for langt flere langs med Limfjorden boende Fisker-Familier, hvilke dog ej kunne tilstaaes Del i den Gave, Majestæten allernaadigst har skænket med fast Bestemmelse: "til Agger Sogns Trængende".

Paa Skolekommissionens Vegne erklærede Bendix med Hensyn til Skrivelsens sidste Punkt:

Af vedlagte Afskrift af Fattigkommissionens Forhandlingsprotokol for Vestervig og Agger Sogne erfares behageligt: at de efternævnte forrige Beboere af Toft By, tilkaldte - efter Amtets Ordre - til et Møde under 24 Martii 1825, ved samme Møde have erklæret og ved Underskrift bekræftet: "at i Tilfælde de erholdt offentlig Hjælp og bleve i Stand til at flytte deres Huse, maatte deres Ejendomme - om nogensinde enkelte Pletter eller Steder deraf skulde i Tiden kunne benyttes til Græsning eller anden Brug - være aldeles overlade og henlagte til Skolen paa Røn, dog Niels Nabe kun med Forbehold, om nogen skulde findes, der vilde indløse den fra Kongens Kasse, hvortil han for sin Ejendom paa Toft forhæfter."

³ Efter Ansøgning til Kongen fra Bendix af 5. Septbr. var der ved kongl. Resolution af 31. Oktober 1826 tilstaaet Agger Sogns trængende 115 Tdr. Rug, 185 Tdr. Byg og 500 Rdl. Sølv, som fordeltes efter den Beregning over de enkelte Familiers Trang, der var fulgt med Ansøgningen.

Denne Betingelse indgik Beboerne den Tid - ej overraskede, ej hemmelig, men offentlig og med god Villie. De indsaa da, at Skoleholderen paa Røn - dersom Toft By flyttede af Distriktet - vilde lide et dybt Skaar i sine smaa Indkomster, og undte ham derfor gerne de Ejendomme, de maatte forlade og ej selv kunde benytte. Gaven er i sig selv ikke betydelig, men Græsning blot til nogle faa Faar er den slet aflagte Skolelærer dog noget, skønt ingenlunde Erstatning for den Indtægt, han tabte, da Toft By flyttedes. At Beboerne nu ville fragaa hvad de med Haand og Mund have lovet og bekræftet, at de fordre deres Gave tilbage, er barnagtigt og kun en Følge af, at tvende Nabokoner paa Røn, der er beslægtede med Toftboerne, misunde Skolelærerens Kone, at hun har det Par Faar flere, thi selv kunne Giverne, der have bygget og bo paa Thyholm, jo ingenlunde have Nytte og Brug af Ejendommen.

At jeg, Bendix, ”benytter mig af Ejendommen” modsiges som usandt. I alt Fald anser Skolekommissionen sig forpligtet til at vaage for Røn Skoles Tarv i dette som i ethvert Tilfælde, til hvilken Pligts lovlige Opfyldelse den haaber, at Skoledirektionen vil forunde den sin gunstige Bistand og Medvirkning.

Manden og Embedsmanden.

Amtsprovsten var ikke nogen stor Aand, heller ikke just nogen dyb Begavelse, men et lyst Hoved, hvem alting synes at være falden let, som ogsaa havde let ved baade i Tale og Skrift at udtrykke sine Tanker i et velformet Sprog, vittig og slagfærdig, varmhjertet, letbevægelig, altid levende interesseret, flittig og utrættelig virksom.

Det var ikke den egentlige Præstegerning, der mest optog ham, den overlod han for en stor Del til sine Kapellaner. Han prædikede ved Landemodet i Aalborg 7. Juli 1824 over 1. Kor. 13,10, og hans egen Gengivelse af Indholdet kan give et Begreb om hans Forkyndelse. ”Ud fra Texten udviklede han: Det er Christendommens Bestemmelse at lede Mennesket til stedse stigende Fuldkommenhed - i Kundskab i Tro - i Haab - i Kjerlighed; og hvor Christendommen saaledes bliver Hjertets Sag - tillige Fremvext i Dyd. Hvorhos han indrømmede, at, ogsaa i vor Tid, christelig Oplysning har mangan Kamp at udholde, ligesaavel hos os som i Europas sydlige Lande, men at vi ei bør mistvivle om Christendommens Seier, naar vi betænke, hvad den hidtil har udrettet, og vedbliver at udrette; at det er dens Særkjende at virke i det Skjulte, og at den, beskyttet af Gud, vil gaa frem med langsomme, men sikre Skridt.”

For Skolevæsenet, som fremfor alt laa ham paa Hjerte, arbejdede han ihærdigt. Her skal blot nævnes, at han i Aarene 1816-18 til Trods for det haarde økonomiske Tryk efter Krigen og Statsbankerotten fik oprettet tre ny Lærereembeder, bygget tre ny Skoler og en fjerde anordningsmæssigt indrettet, samt at han var en af Foregangsmændene for Indførelsen af den indbyrdes Undervisning. Ogsaa Fattigvæsenet tog han sig af med Iver og Dygtighed, grundig hjemme som han var i Fattiglovgivningen og hvad derhen hørte; han var overhovedet et Stykke af en Jurist.

Oplysningstidens Præster virkede nidkært for alt hvad der kunde fremme Almenvel og Borgerheld, og Bendix

var ingen Undtagelse fra Reglen. ”Jeg stræber, saa vidt jeg kan, at fremme enhver god Sag”, skrev han i 1825. Han udgav en *Kortfattet Vejledning til at avle Kartøfler i Thylands Sandklitter* (Viborg 1807), tilegnet Agger Sogns Beboere. Han slaar her stærkt til Lyd for Indførelse af Kartoffeldyrkning i Klitegnene, især i Agger Sogn, hvor den dengang endnu var ukendt. ”Fordelen af Kartøffelavl”, hedder det, ”er saa mangfoldig, at man med Sandhed kan sige, der i dyre Tider for den fattige Almue ikke gives nogen Plante, der er nyttigere og fordelagtigere. Maatte dog denne saa nyttige Sag finde en saadan Modtagelse, som den virkelig fortjener, hvilken riig Kilde vilde da ej aabnes til Brød og Ernærelse for mangan hidtil forarmet Familie! og hvor lykkelige ville disse Mennesker prise sig, naar de selv kunne avle den største Deel af den Føde, de nu maa hente hos og borge af deres jorddyrkende Naboer”. Skriftet giver en praktisk Vejledning i Dyrkningsmaaden, Gødskning, Lægning, Lugning, Hypning, Optagning, Opbevaring, Anvendelse og Tilberedning (til Brød, Pandekager, Boller, Stivelse osv.) samt Valg af Sorter.

Til Husflids Fremme lod han en Seminarist, der var Huslærer i Præstegaarden, undervise Konfirmanderne, naar Præsten havde læst med dem, i Kurvefletning, og Toften sønden for Præstegaardens Have blev udlagt til Pileplantning for at skaffe Materiale til denne Industri. Og da han i 1810 bekendtgjorde, at der var Plads for en eksamineret Jordemoder i Vestervig Sogn, var det med den Tilføjelse: ”Man ønsker helst et Fruentimmer, der kunde paatage sig at give Pigebørn af Bondestanden Underviisning i almindelig Syening, samt i at vadske og stryge got”.

Bendix optraadte ogsaa nu og da som Lejlighedspoet. Paa sin Jyllandsrejse 1826 gæstede Kongen ogsaa Vestervig og Agger. Besøget endte i Agger, hvor han besaa den nylig dannede Aggerkanal; der var rejst et Forfrisknings-Telt, hvis Indgang var en med Klittag beklædt Æreport, her nød Majestæten et Glas Vin, og en af Amtsprövsten i Dagens Anledning forfattet *Arie* blev overrakt ham.

Amtsprövsten vidste med sig selv, at han passede sine Embedssager, saa det ikke med Føje kunde kritiseres. Men han glemte heller ikke - for at bruge hans eget Udtryk - den Agtelse, han som Præst skyldte sig selv og sit Embede. Traadte nogen ham i saa Henseende paa Tærne, bed han fra sig uden Persons Anseelse. Hvis Amtmanden sendte en Resolution i en Fattigsag til Sognekommisionen gennem Herredsfogden, som var Medlem af Kommissionen, i Stedet for direkte til Bendix som Kommissionens Formand, og hvis oven i Købet Herredsfogden var saa uforsigtig at paategne den: ”Hvilket tjenstligst meldes til fornøden Underretning og behagelig Iagttagelse”, saa blev Bendix gram og lod, ærbødigt men bestemt, Amtmanden vide, at det vilde han ikke finde sig i. Særlig karakteristisk er følgende Eksempel, der er taget fra hans Journal for 1814:

9. Aug. Hr. Herreds foged Høyers Brev.

10. Aug. Mit Svar derpaa saa lydende -

Velædle Hr. Herredsfoged Høyer! Det forholder sig saa, at jeg har forlangt og faaet Attest fra Deres Contoir

om, at et levende født Barns Dødsfald paa Westervig er Deres Velædelhed anmeldt.

De forlanger at vide Anledningen og Hensigten med, at saadan Attest er affordret.

Med den største Forundring modtager jeg fra Deres Velædelhed et saadant Forlangende, da jeg hverken nogensinde havde formodet at skylde Dem Regnskab for mit Embeds Førelse, eller drømt om, at De skulde bedømme mine Hensigter.

Vort mangeaarige Bekjendtskab og Naboskab, samt den Høiagtelse, jeg bærer for Deres Alder og personlige Fortjenester ville De behageligst tilregne, at jeg ikke yderligere besvarer en Skrivelse, ved hvilken jeg meget finder fornærmet den Forbindtlighed og Tiltroe, Mænd af Embede og Dannelse skylde hinanden.

I sin Ligtale over Generalauditor Lindahl paa Westervig 1812 udtalte Bendix efter at have omtalt hans Forstand og Vid: ”Men ej mindre udmærkedes han ved Naturens ypperste Gave - et ømt og følsomt Hjerte; men hvo der har et saa fortræffeligt Anlæg, er gerne ogsaa øm og følsom ved Miskendelser, ved Fortrædelighed, ved Fornærmelser; saa hos vor Ven, let flammede Ilden i hans Bryst”. Det er ikke til at tage fejl af, at disse Ord er talt ud af hans egen Erfaring, og at han her har tegnet sit eget

Billede; men det passer sikkert ogsaa paa ham selv, naar han fortsætter: ”men et godt Ord, et mildt Svar, en venlig Mine, blot nogle øjeblikkes Tavshed - og alting var godt, alting glemt”.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1937, side 283-302)